

EŞLERİN KARŞILIKLI GÖREV VE SORUMLULUKLARI¹

Yüce Allah kainatta her şeyi erkekli ve dişili olarak çift yaratmıştır. Konuyla ilgili ayeti-i kerimede:

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Düşünüp ibret alınız diye her şeyden (erkekli-dişili) iki eş yarattık.” buyurulmaktadır (Zariyat, 51/49).

İnsan da aynı kanun gereği çift olarak erkekli ve dişili yaratılmıştır. İlk insan ve ilk peygamber Adem (a.s.)¹, topraktan yaratan Cenab-ı Hak ondan da eşi Havva validemizi yaratmıştır. Bu konuda da Kur’an’da:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا...

“Allah sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir” buyurulmaktadır (A’raf 7/189).

İnsan neslinin devamını ve meşru bir şekilde çoğalmasını sağlamak için nikahla evlenme emredilmiş; fitrata ve ahlaka aykırı; nesle, nefse ve sosyal hayata zararlı olan zina ve fuhuş haram kılınmıştır. Ana babaya, velilere evlenme çağına giren bekarların evlendirilmelerini emreden Yüce Allah Kur’an’da şöyle buyurmaktadır:

وَاتَّخِذُوا الْإِيْمَامِي مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Sizden bekar olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır” (Nur: 24/32) konuyla ilgili bir başka ayet ise şöyledir:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ

“Kendileriyle huzur bulasınız diye size kendi (cinsi)nizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet vermesi de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir” (Rum 30/21).

Yüce Allah kadına da, erkeğe de eşler olarak aralarında karşılıklı bir sevgi, merhamet ve acıma duygusu vermiştir. Evlenmeyi emreden Yüce Allah, evliliğin zorluklarına tahammülü zevk haline getirerek sevgiyi ve merhameti de yaratmış, eşlere böylece hayatı yaşanır hale getirmiştir. İnsan olarak yaratılma, Allah’a karşı sorumlu olma bakımından kadınla erkek arasında fark gözetmeyen İslam kadına annelik, erkeğe de babalık görevi vermiş ve aile düzenini yürümezi için eşlere yüklenen fonksiyonları bizatihi bir üstünlük sebebi olmadığını, üstünlüğün takvada olduğunu bildirmiştir.

Şu ayet-i Kerimede verilen mesaj konumuzu da kapsamına almaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

“Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli

¹ Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi **Yusuf ALTAŞ** tarafından hazırlanmıştır.

ve en üstün olanınız, ona karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır” (Hücurat, 49/13).

İnsanın yaratılışı itibariyle eşe ihtiyacı vardır. İnsanın sıcak bir yuvaya, hayatını birlikte geçireceği bir eşe, sahip olacakları çocuklara fitrat gereği muhtaç olduğu açık bir gerçektir. Konuya bu açıdan baktığımızda, insanın bir eşe olan ihtiyacının sadece cinsel tatmin ihtiyacının giderilmesinden ibaret olmadığı anlaşılır. Evlilik bir hayat arkadaşlığıdır. Hayatın sayısız zorlukları, bu birlik sayesinde daha kolay aşılabılır. Eşlerin, zorlukları aşma mücadelesinde birbirlerine maddi ve manevi olarak destek ver yardım verdikleri oranda bu alandaki başarıları da artacaktır.

TOPLUMUN TEMELİ AİLE, AİLENİN TEMELİ İSE EVLİLİK KURUMUDUR

İnsanın insanca yaşayabilmesi için en uygun ortam şüphesiz toplumsal hayat ortamıdır. Toplumsal hayatın sağlam temellere dayanması için onun temelini oluşturan aile kurumunun varlığı kaçınılmazdır.

Büyük bir fabrika, üretimini yaptığı bir ürünün her bir bölümünü, ayrı birimlerde üretir sonra bunları bir araya getirir. Alt birimlerde üretilen parçalar kalitesiz olursa ürünün bütünü de kalitesiz ve verimsiz olur. Tıpkı bunun gibi, toplumun yapı taşları olan aile sağlam temeller üzerine kurulu sağlam bir yapıya sahip olursa, toplumun bütünü de sağlıklı bir yapıya sahip olur. Ailenin sağlıklı olmasının ilk şartı, beraberliğin nikah esasına dayanmasıdır.

Evlenmeyi teşvik eden, aile hayatının düzenli ve sağlıklı olarak yürümesi için köklü prensipler getiren ayeti kerimelerden başka Peygamberimiz (s.a.v.) de bir çok tavsiyelerde bulunmuştur. Cinsel ihtiyaç, özellikle genç yaşlarda baskındır. Bu ihtiyaçların yanlış ve gayri meşru yollarla giderilmemesi konusunda İslam Peygamberinin özel uyarılarda bulunduğunu ve çözüm yolları sunduğunu görüyoruz.

Bir hadis-i şerifte Peygamberimiz,

يا معشر الشباب، من استطاع الباءة فليتزوج، فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج..

“Ey gençler sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin. Zira evlilik gözü harama bakmaktan iffet ve namusu harama düşmekten daha çok korur”² buyurmuştur.

Aile yuvası kurulması belli ölçüde ekonomik gücü de gerektirdiğinden, maddi gücü yeterli olmayanların, bu imkanı buluncaya kadar, cinsel ihtiyacı sınırlayıcı bir yol olarak orucu tavsiye etmiş olması ilgi çekicidir. Ancak, cinsel ihtiyacı kontrol altında bulunmanın yolu asla, evlilikten uzak durmak değildir. Esas olan evlenip aile yuvası kurmaktır.

Bir başka hadisi şerifte,

النكاح سنتي. فمن لم يعمل بسنتي فليس مني. وتزوجوا، فإنني مكاثر بكم الأمم ...

“Nikah benim sünnetimdir. Benim sünnetimle amel etmeyen benden değildir” Evleniniz, çoğalınız. Zira ben kıyamet günü sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim...”³ buyurulmuştur

Konuyla ilgili gerek ayeti kerimeler ve gerekse hadisi şeriflerin temelde, evliliğin İslami esaslar gözetilerek oluşturulması ve evlilik sonucu doğacak çocukların İslami terbiye üzere yetiştirilmelerini de ana babaya görev olarak yüklemiştir.

² Buhari, Nikah, 3, VI, 117; Müslim, Nikah 1, II, 1018.

³ Ibn Mâce, Nikâh, 1,I, 592.

Aile hayatının korunması ve evliliğin devamı, eşlerin birbirlerine karşı saygılı, ölçülü davranmalarını öngörmüş, aile hayatını tehlikeye sokacak tutum ve davranışlardan da eşlerin kaçınmalarını tavsiye etmiştir. Evliliğin normal yürüyebilmesi için de evlilik öncesi eş seçiminden başlamak üzere, nişan, nikah, düğün gibi hususlarda gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmüştür.

EŞ SEÇİMİ

Aile yuvasının verimli ve düzenli olması, kendisinde beklenen olumlu sonuçlara ulaştırabilmesi için bir takım temel kriterlerin mutlaka gözetilmesi gerekir. Bunların başında evlenme yasağı bulunan kimselerin dışındakilerden biri eş olarak seçmek şartı gelmektedir. Evlenecek kadın ve erkeğin evlenmelerinde dinen herhangi bir sakınca olmamalıdır. Evlenecek kimselerin bu engellerden biri ile karşı karşıya olup olmadıklarını iyice araştırmaları gerekir. Söz konusu evlilik engelleri, değişik bir ifade ile, kandileriyle evlenmesi yasak olan kimseler ana hatları ile şöyle belirtilebilir:

1. Din farkı temel evlenme engellerindedir.

Kur'an'da Yüce Allah,

ولاتتکحوا المشرکات حتی يؤمن

“Müşrik kadınlarla iman edinceye kadar evlenmeyin.” buyurmaktadır (Bakara: 2/221).

Yine, Müslüman bir kadının gayr-i müslimlerle evlenmesi de yasaktır.

Zira az önce okuduğumuz ayetin devamında,

ولاتتکحوا المشرینک حتی يؤمنوا

"İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle kadınlarınızı evlendirmeyin" (Bakara, 2/221) buyurulmaktadır.

Ancak Müslüman erkeğin ehli kitap kadınlarla evlenmelerine cevaz verilmiştir (Maide, 5/5).

2. Müslüman olan kadınlardan evlenilmesi yasak olanlar da şu ayet-i kerime ile tespit edilmiştir.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ

“Şu kadınlarla evlenmeniz size haram kılındı:

Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren süt anneleriniz, süt kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, gerdeğe girdiğiniz kadınlarınızın yanında kalan üvey kızlarınız,-onlarla gerdeğe girmemişseniz size bir engel yoktur. Öz oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşi bir arada almanız... ” (Nisa 4/23)

Başkasını nikahı altında bulunan, yahut boşanmış olup iddet bekleyen bir kadınla da evlenilemez. Zira iddet bekleyen kadın hükmen nikahlı gibidir.

Bir erkek üç kere boşadığı bir kadın ile bir daha evlenemez. Ancak bu kadın, normal şartlar altında başka bir erkekle evlenir ve ayrılırsa o zaman ilk koca ile evlenmesi mümkündür.

Eş Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Evlenme engeli dışında, evliliğin mutlu bir aile yuvası oluşturması ve sağlıklı şekilde devamı için, belli ölçülere dikkat etmek gerekir. Bu ölçüleri ana hatları ile Hz Peygamber (s.a.v.) şu hadisi ile ortaya koymaktadır:

تُنْكُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعِ خِصَالٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسْبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا. فَأَظْفَرُ بِذَاتِ الدِّينِ، تَرَبَّتْ بِدَاك

*"Kadın dört özelliğinden dolayı nikahlanır. Malından dolayı, Soyundan dolayı, güzelliğinden veya dindarlığından dolayı, eli bereketlenesice sen dindar olanını tercih et."*⁴

Hadisi şerifte evlenecek eşlere yapılan tavsiyenin özü şudur: Dünya geçicidir, insan bugün zengin, yarın fakir olabilir. Allah katında kişiyi değerli yapan şey maddi zenginlik değildir. Her şey maddi imkandan ibaret değildir. Evlilik hayatının temellerinin atıldığı böylesine kritik bir noktada, ölçü olarak kabul edilen şeyler, iki dünya mutluluğuna da esas olacak şekilde belirlenmelidir. Eş olarak seçilecek olan kişi, sırf maddi imkanları yerinde değildir, diye reddedilmemelidir. Evlilik gibi ciddi bir kurumu oluşturma konusunda samimi duygularla işe başlanırsa, bir takım güçlüklerin ortadan kaldırılmasında yardımcı olacaktır. Nitekim, girişte de zikrettiğimiz bir ayet-i kerimede;

وانكحوا الايامى منكم والصالحين من عبادكم وامئكم ان يكونوا فقراء يغنهم الله من فضله والله واسع عليم

"Sizden bekar olanları, kölelerinizde ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır hakkıyla bilendir." (Nûr,32) anlamındaki ayette bu konuya işaret edilmektedir

Yine hadisin mesajından şunları da çıkarıyoruz: Kişinin soyunun sopunun iyi olması, her şeyden önce dine, ahlaka uygun, doğru, güzel ve asil davranışlar içinde olması halinde mümkün olur. Önemli olan kişinin davranışları ve yaşayışıdır. Seçilecek eşte asaletin gündeme getirilmesinden önce kişisel niteliklerin ön plana çıkarılması gerekir.

Hz. Peygamber bu hadisi ile bize buyuruyor ki; güzellik denen şey nisbidir ve geçicidir. Geçici olan şeylerin, kalıcı olan şeyler karşısında, olmaları gereken yerde tutulmaları gerekir. Bu bakımdan güzellik eş seçiminde tek kriter olarak alınmamalıdır. Eş olarak seçilecek kimsenin maddi durumuna, güzelliğine, asalet durumuna bakılacaksa ve mutlaka bunlardan birini tercih etme durumu varsa, dindar olan eş adayının, güzel, zengin ya da soylu olana tercih edilmesi gerekir. Zira evlenmenin asıl maksatlardan biri de Allah'ın rızasına uygun bir hayat yaşama konusunda destek ve destekçi bulmak, gelecek nesillerin için de bu imkanların bulunduğu uygun ortamlar bırakmaktır.

Dinin bu tavsiyelerinin dikkate alınmadığı evliliklerde, akla gelmedik sayısız problemler çıkmaktadır. Kulu yaratan Allah onun kuracağı yuvanın hangi şartlarda sağlıklı yürüyeceğini de bildirmiştir. "الايعلم من خلق وهو اللطيف الخبير "Yaratan bilmez mi? O, en gizli şeyleri bilir, hakkıyla haberdardır," (Mülk,14)

Evlenip yuva kurmanın sağladığı en büyük mutluluklardan biri de çocuklardır. Ancak vakti geldiğinde çocukların da mutlu yuvalar kurabilmeleri için, onların iyi bir insan, iyi birer mümin olarak yetiştirilmesi kaçınılmazdır. İşte bu noktada ebeveyn ve bilhassa özel konumu sebebi ile annenin üstleneceği rol çok önemlidir. Zira çocuğa asıl kişiliğini kazandıran, ilk eğitimini veren, ona kendinden bir şeyler katan annedir. Hadis-i şerifte kadının/annenin de dindar olması gereğine dikkat çekilmiş olması bu bakımdan da dikkat çekicidir.

⁴ Müslim, Rada 53, II, 1086.

Kur'ân, sünnet ve güzel örflerimizin belirlediği ölçüler içinde eş seçmek ve aile yuvası kurmak için gerekli bilgilerle donanma için özel bir gayret de göstermek gerekir. Bu tür bilgilerin alınabileceği özel eserler okunmalı, bilenlere gerektiğinde danışmalıdır. Zira planlanan şey, hayat boyunca sürdürülecek bir beraberliktir. İş asla tesadüflere bırakılmamalı, aldatıcı ve geçici kriterler esas alınmamalıdır.

EŞ SECİMİ SONRASI

Eş seçimi yapıldıktan sonra karşılıklı karar ve karşılıklı anlaşma gerçekleşince, yörelere göre nişan uygulaması yapılır. Bu noktada şu konu çok önemlidir. Nikah yapıldığı sürece nişanlılar evlenmiş sayılmazlar. Karşılıklı ilişkilerde dini ölçülerin gözetilmesi gerekir. Nişanlılık döneminde dînî nikah adı altında nikah kıyılmamalıdır. Zira, anlaşmazlık durumunda özellikle kız açısından sıkıntı ortaya çıkmaktadır.

Nişan ve nikah törenleri yapılırken, israftan, gösterişten ve aileleri sıkıntıya sokacak davranışlardan, harcamalardan kaçınmak gerekir. Zira peygamberimiz:

"خير النكاح أيسره" *"Nikahın en hayırlısı, kolay ve külfetsiz olanıdır"*⁵ buyurmuştur.

Altından kalkılamayacak ağır şartlar ve masraflar ileri sürmek, evlenmeyi zorlaştırır. Cemiyeti ve evlenecek gençleri hem de ailelerini sıkıntıya sokar. Evlenmek kolaylaştırılmalı ve evlenecekler yardımcı olunmalıdır.

Törenler sırasında dinimizin haram kıldığı tutum ve davranışlardan kaçınmalı, toplantı adabı konusunda İslami duyarlılıklar gözetilmelidir. Söz gelimi, yörenin örf ve adeti dine aykırı ise, bundan vaz geçilmelidir. Bu gibi durumlarda usulüce uyarıda bulunmak, ve "adetimiz böyledir" diye karşı çıkılır endişesine yer vermemelidir. Zira İslami bilinç bunu gerektirir. Ayet-i kerimede müminler hakkında;

“... وَلَا يَخَافُونَ عُتْمَةَ لَأَيْمٍ...”

“Onlar kınayanın kanamasından korkmazlar (aldırmazlar)” buyurulmuştur (Maide,5/54).

Eşlerin karşılıklı hak ve sorumlulukları

Bir aile yuvası çatısı altında buluşan esler, evlendikleri andan itibaren karşılıklı bir takım hak ve sorumluluklar altına girerler. Kur'anda Yüce Allah bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“... وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ”

“... Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi. Kadınların da erkekler üzerinde belli hakları vardır. Ancak erkekler bu haklarda kadınlara göre bir derece üstünlüğe sahiptirler. Allah azizdir. Hakimdir.” (Bakara 2/228) .

Peygamber efendimiz de veda haccında karı koca haklarıyla ilgili şöyle buyurmuşlardır:

أَلَا وَإِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا

“(Ey erkekler) Sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi kadınlarınız da sizin üzerinizde hakları vardır.”⁶

⁵ Ebu Davud, Nikâh, 31. II, 591.

Bu hakların bir kısmı ortak ve karşılıklı riayet edilmesi gereken haklardır. Bir kısmı erkeğin hakları, bir kısmı da sadece kadına ait haklardır. Hemen belirtelim ki insan ve müslüman olmaktan dolayı gereken haklar zaten başta gelmektedir. Yani müslüman müslümanın din kardeşidir. Ona zulmetmez, ona yalan söylemez, hile yapmaz, haksızlık etmez, zarar vermez, kalbini kırmaz, onu incitmez, güler yüzle ve tatlı dille mukabele eder, saygısızlık yapmaz, sevinciyle sevinir, üzüntüsünü paylaşır. İhtiyacı olduğunda yardımına koşar. Bu İslami tavsiyelerin eşler arasında en ileri seviyede hayata geçirilmesi gerekir. Bu genel esasların yanında eşlerin karşılıklı özel hak ve görevlerini kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Emanet: Eşler, birbirlerinden son derece emin olmalı ve birbirlerine güvenmelidirler. Birbirlerinden saklı gizli bir işleri olmamalıdır. Zira onlar hayatı paylaşan iki ortaklardır. Ortaklar ne kadar dürüst olurlarsa Allah onlara yardım eder. Hilekarların ortağı şeytandır. İhlaslı, samimi ve dürüst olan birbirlerine hayır ve sabır tavsiyesinde bulunan, hayatın acı tatlı günlerinde destek olan eşler olmaları gerekmektedir.

2. Birbirlerine güven vermeleri gerekir. Birbirlerini şüpheye düşürecek söz ve davranışlardan kaçınmalıdırlar.

3. Karşılıklı sevgi ve saygı bulunmalıdır. Taraflardan birinin, diğerini saygı duymadığı, sevgi beslemediği evlilik, ya tuzsuz bir yemek gibi tat vermez, ya da günün birinde yıkılır.

4. Aile yuvasına karşılıklı iyi niyet ve iyi davranış hâkim olmalıdır. Yüce Allah Kur’anda:

.. وَلَا تَسْأُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Aranızda iyilik ve ihsanı unutmayın. Şüphesiz Allah yapmakta olduklarınızı hakıyla görür” buyurmaktadır (Bakara 2/237).

Eşlerin karşılıklı ortak haklarının dışında kadının erkeğe, erkeğin kadına karşı hakları da vardır.

Kadının Kocasını Üzerindeki Hakları

a) Erkek, eşiyle iyi geçinmeli, sinirli, hırçın ve kırıcı olmamalıdır. Kur’anda:

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

“Onlarla iyi geçinin” (Nisa: 4/19) buyurulmaktadır. Ayette, aile yuvasının devamını sağlayacak temel prensibi getirmektedir. Erkekler eşleri ile iyi geçinecekler, bunun için uygun ortamı hazırlayacaklardır. Eşin, mizacı, ruhi yapısı ve karakteri dikkate alınmalıdır. Erkek, her şeyden önce eşine bir insan olması açısından bakmalı, onun; aile yuvasının temelini oluşturan iki temel unsurdan biri olduğu hatırlanarak çıkarmamalıdır.

“-Ey Allah'ın Elçisi! kadınların erkekler üzerindeki hakları nelerdir?” sorusuna; Peygamberimi (s.a.v.)

⁶ Tirmizî, Tefsir, 10. V, 274.

...أن يطعمها إذا طعم. وأن يكسوها إذ اكتسى. ولا يضرب الوجه. ولا يقبح. ولا يهجر إلا في البيت

“Yediğinden yedirmesi, giydiğinden giydirmesi (kadının kocası üzerindeki hakkıdır.) Sakın (eşinin) yüzüne vurmasın, ona kötü muamelede bulunmasın, evin dışında onu terk etmesin”⁷ cevabını vermiştir.

b) Erkek, imkanları ölçüsünde, eşinin bilgi ve kültür düzeyinin yükselmesi için gayret sarf etmelidir. Özellikle dini konularda eşlerin kendilerine yeter hale gelmeleri önemlidir. Bunun gerçekleşmesi için günün şartlarına göre neler yapmak gerekiyorsa o yapılmalı, asla ihmalkar davranmamalıdır. İlim olmadan sâlih amel işlenemez, doğru karar verilemez. Dünya için de ahiret için de bilgi temel ihtiyaçtır. Bilgi, yanlış davranışa engel olur..

c) Erkek, eşini maddi ve manevi her türlü kötülöklere, olumsuzluklara, fesada karşı korumalı, ailenin şeref ve haysiyetini koruyucu tedbirleri almalıdır. Yüce Allah,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ
اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun” buyurulmaktadır. (Tahrim : 66/6).

İnsanın gerek kendini ve gerekse aile fertlerini ateşten koruması ancak onları bilgilendirmesiyle mümkündür. Erkek ailenin yöneticisi ve sorumlusudur.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ ...

“Erkekler kadınların koruyup kollayıcılarıdır..” (Nisa: 4/34) anlamındaki âyet ve

الرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...

“Kişi ailesinin koruyucusudur ve onlardan sorumludur”⁸ anlamındaki hadis bu gerçeği beyan etmektedir.

d) Erkek, aile fertleri arasında, yeme, içme, mesken, giyim, kuşam gibi her konuda ayırım yapmamalı, adil olmalıdır. Peygamber efendimiz (a.s.) bir hadisinde,

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي

“Sizin hayırlınız ailesi (eşi) için hayırlı olanınızdır. Ben ailem için hayırlıyım.”⁹ buyurmuştur.

e) Erkek hanımının gizli sırlarını ifşa etmemelidir. Zira eşlerin birbirlerine karşı emin, güvenilir kişiler olmaları gerekir. Sırrın ifşasını Peygamberimiz (a.s.), şer olarak nitelmiştir:

⁷ İbn Mace, Nikah 3, I, 594.

⁸ Buhârî, Ahkâm 1, VIII, 104. Nikâh 81, VI, 146; 90, VI, 151.

Tirmizî, Cihâd 27, 1705, IV, 208; Ebû Dâvud, İmâret 1, III, 232.

⁹ İbn Mâce, Nikah, 50, I, 636.

إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْأَمَانَةِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ، وَالْمَرْأَةُ تُفْضِي إِلَى زَوْجِهَا ثُمَّ يَنْشُرُ أَحَدُهُمَا سِرَّ
صَاحِبِهِ

"Şüphesiz ki Kıyamet günü, Allah'ın en çok ehemmiyet vereceği emanet, kadın-koca arasındaki emanettir. Kadınla koca birbiriyle içli dışlı olduktan sonra, hanımının sırlarını erkeğin etrafına yayması o gün en büyük ihanettir." ¹⁰

Kocanın Kadın Üzerindeki Hakları

a) Allah'a isyana, günaha teşvik etmediği müddetçe kadın, kocasının meşru ve mubah olan istek ve arzularına riayet etmelidir. Yüce Allah,

“...فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَ تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا...”

“....Eğer (o kadınlar size) itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın...” buyurmaktadır (Nisa: 4/34).

b) Kadın kocasının şerefini, namusunu, malını ve çocuklarını korumakla görevli ve sorumludur. Bu konuda bir ayeti kerimede:

...فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ...

“...İyi kadınlar, itaatkardırlar. Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlarda gaybı korurlar...” buyurulmuştur (Nisa: 4/34)

Ayet-i kerimede “gayb”, hanımından uzakta bulunan erkeğin namusu, malı ve her türlü hakları anlamındadır. Peygamber Efendimiz ;

“Kadın kocasının evinin ve çocuklarının koruyucusudur.” ¹¹

c) Kadın kocasının evinin muhafızı durumundadır. Gözünü mahremi olmayanlardan ve haramdan korur, elini, dilini kötü söz ve kötü işlerden korur. Kocasının akrabasına da iyi muamelede bulunur. Yüce Allah;

“...قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ...”

“Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar...” buyurmaktadır. (Nur, 24/31) Şu hadis-i şerif de aynı konuyu vurgulamaktadır:

—قيل لرسول الله أي النساء خير قال التي تسره إذا نظر وتطيعه إذا أمر ولا تخالفه في نفسها ومالها بما يكره

" Hz. Peygamber'e (s.a.v) "Hangi kadın daha hayırlıdır?" diye soruldu; o da: "Kocasını yüzüne baktığı zaman onu sevindiren, emrettiği vakit itaat eden, yanında bulunmadığı vakit malını ve iffetini koruyandır" ¹² cevabını vermiştir.

Netice itibariyle, dinimizde evlenme emredilmiş, teşvik edilmiş, evlenmenin kolaylaştırılması tavsiyesi edilmiştir. Nişan nikah ve düğün törenlerinde gösteriş ve israftan kaçınılması tavsiye edilmiştir. Karı kocanın birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları açıklanmış, bu kurallara uyulduğu takdirde sağlıklı bir aile yuvasının kurulup devam edeceği ortaya konmuştur.

¹⁰ Müslim, Nikâh 124, II, 1061.

¹¹ Buhârî, Ahkâm 1, VIII, 104; Tirmizî, Cihâd 27, IV, 208; Ebû Dâvud, İmâret 1, III, 232.

¹² Nesaî, Nikâh, 14, VI, 68.